

УДК 657.14

А. В. Максимова,
к. е. н., доцент кафедри обліку і аудиту, Криворізький економічний інститут,
ДВНЗ "Криворізький національний університет"

В. В. Філіпенко,
магістрант,
Криворізький економічний інститут, ДВНЗ "Криворізький національний університет"

МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

А. Махумова,
candidate of economic sciences, assistant professor of the accounting and audit chair of Kryvyi Rih Economic Institute
of SHEE "Kryvyi Rih National University"

V. Filipenko,
master of Kryvyi Rih Economic Institute of SHEE "Kryvyi Rih National University"

METHODICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF THE ENTERPRISE'S RECEIVABLES ANALYSIS

Дебіторська заборгованість підприємства виступає важливою складовою оборотного капіталу. Вона має значну питому вагу в складі поточних активів і впливає на фінансовий стан підприємства. Аналіз динаміки, складу, структури, причин, строків існування і давності виникнення дебіторської заборгованості відіграє важливу роль в загальному аналізі фінансового стану підприємства. Метою статті є проведення аналізу та оцінки стану дебіторської заборгованості і визначення шляхів удосконалення процесу управління дебіторською заборгованістю підприємства. Використовуючи загальноприйняті методичні підходи до аналізу дебіторської заборгованості, фінансову та бухгалтерську звітність, надано оцінку стану управління дебіторської заборгованості ПАТ "Констар". Порівняльний аналіз дебіторської заборгованості з середніми показниками по галузі, спорідненими підприємствами та рівнем кредиторської заборгованості показав, що загалом стан дебіторської заборгованості підприємства є прийнятним. У процесі аналізу виявлено тенденцію зростання показників дебіторської заборгованості в цілому та частки простроченої дебіторської заборгованості, що є негативним явищем для підприємства і може створювати загрози його стабільності та платоспроможності. За результатами аналізу запропоновано заходи щодо покращення стану управління дебіторською заборгованістю досліджуваного підприємства.

Enterprise's receivables are an important component of current capital. They have a significant importance in the composition of current assets and influence the financial state of the enterprise. The analysis of dynamics, contents, structure, reasons, the terms of existence and the appearance antiquity of the receivables plays an important role in the general analysis of the enterprise's financial state. The purpose of the article is to exercise the analysis and estimation of the receivables state and to define the improvement ways of the enterprises' receivables' management process. Using the generally — acceptable methodical approaches to the receivables analysis, the financial and accounting statements, the management state's estimation of the PGSS "Constar" is presented. The comparative analysis of the receivables with the average indicators of the branch, with the related enterprises and with the level of the receivables showed that in the whole the state of the enterprise's receivables is acceptable. The tendency of the receivables indicators growth in the whole and the part of the overdue receivables is revealed in the analysis process, being the negative phenomenon for the enterprise, that may create a threat to its stability and paying capacity. The improvement measures of the receivables management state of the investigated enterprise are offered, according to the results of the analysis.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, оборотні активи, прострочена заборгованість, коефіцієнт оборотності, період інкасації дебіторської заборгованості, кредиторська заборгованість, відволікання оборотних активів, комерційний кредит, реалізація продукції.

Key words: receivables, current assets, overdue receivables (liabilities), convertibility coefficient, the period of the receivables collection, credit liabilities, dragging of current assets, commercial credit, realization of production.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах ринку надзвичайно важливе значення в забезпеченні ефективності функціонування підприємств має раціональна організація здійснення платіжних операцій. Прискорення оборотності грошових коштів — один з важ-

ливих шляхів поліпшення фінансового стану виробничих господарюючих суб'єктів [2, с. 60]. В умовах нестабільної ринкової економіки ризик несплати або несвоєчасної оплати покупцями рахунків збільшується, це призводить до появи дебіторської заборгованості. Дебіторська за-

Таблиця 1. Динаміка складу та структури дебіторської заборгованості ПАТ "Констар" за 2010–2012 рр.

Розрахунки з дебіторами	2010		2011		2012		Відхилення 2012–2010 рр.		Темп приросту, %
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. За товари, роботи, послуги	9762	77,89	4592	77,25	11123	82,13	1316	4,24	13,94
2. За розрахунками: 2.1 з бюджетом	276	2,2	215	3,62	61	0,45	-215	-1,75	-77,9
2.2 за виданими авансами	1945	15,52	515	8,66	597	4,41	-1348	-11,11	-69,3
2.3 з нарахованих доходів	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.4 із внутрішніх розрахунків	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Інша поточна дебіторська заборгованість	433	3,45	622	10,46	1743	12,87	1310	9,42	302,54
4. Векселі одержані	117	0,93	0	0	0	0	-117	-0,93	*
5. Довгострокова дебіторська заборгованість	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Разом	12533	100	5944	100	13542	100	1009	*	8,05

боргованість — неминучий наслідок існуючої системи розрахунків між юридичними і фізичними особами.

Слід зазначити, що дебіторська заборгованість підприємства виступає важливою складовою оборотного капіталу. Вона має значну питому вагу в складі поточних активів і впливає на фінансовий стан підприємства [7, с. 27]. Саме тому аналіз поточних активів, вивчення динаміки, складу, структури, причин, строків існування і давності дебіторської заборгованості відіграє важливу роль в загальному аналізі фінансового стану підприємства і надає змоги прийняти правильне управлінське рішення щодо подальшої діяльності підприємства.

Досить велика частка дебіторської заборгованості у загальній структурі активів знижує ліквідність і фінансову стійкість підприємства, підвищує ризик фінансових втрат, погіршує фінансовий стан підприємств, а іноді призводить і до банкрутства. Будучи частиною оборотних коштів, а саме частиною фондів обігу, дебіторська заборгованість скорочує оборотність оборотних коштів і тим самим зменшує дохід підприємства [3, с. 112]. Тому для поліпшення фінансового стану підприємства важливо проводити аналіз дебіторської заборгованості підприємства, який повинен бути спрямований на виявлення чинників, що впливають на зростання дебіторської заборгованості та визначення резервів спрямованих на ліквідацію невинуватих заборгованості і зниження її зростання [5, с. 19]. Значення аналізу дебіторської заборгованості особливо зростає в період інфляції, коли іммобілізація власних оборотних активів стає дуже невинуватюю. З огляду на викладене, виникає нагальна потреба в дослідженні методичних підходів та практичних аспектів аналізу дебіторської заборгованості підприємств.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У сучасній методичній, навчальній літературі наводяться різноманітні підходи і методики до аналізу дебіторської заборгованості [1, 3, 8, 9]. Вагомий внесок у дослідження практичних аспектів оцінки дебіторської заборгованості присвятили свої наукові дослідження Базилінська О.Я., Білик М.Д., Бугай В.Г., Бутинець Ф.Ф., Власюк О.Ю., Горбачова О.М., Голубкіна Ю.М., Кірейцев Г.Г., Некрасенко Л.А.,

Славюк Р.А., Чумаченко М.Г., Чухно І.М., Шеремет О.О. [1, 2, 4, 5, 7, 9]. В той же час на сьогодні недостатньо досліджено особливості управління дебіторською заборгованістю промислових підприємств із врахуванням галузевих та регіональних особливостей.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження дебіторської заборгованості ПАТ "Констар" та визначення шляхів удосконалення процесу управління дебіторською заборгованістю даного підприємства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

За економічним змістом дебіторська заборгованість як об'єкт бухгалтерського спостереження — це елемент оборотного капіталу [5, с. 94]. Дебіторська заборгованість може виникати з різних причин, залежно від характеру взаємин з контрагентами в розрахунках. У більшості підприємств в загальній сумі дебіторської заборгованості переважають або займають максимальну питому вагу борги покупців, замовників, клієнтів або згідно з міжнародною термінологією — рахунки до отримання. Також дебіторська заборгованість виникає при перерахуванні грошей за майбутні поставки цінностей і послуги, перерахування платежу зразу за кілька місяців (орендна плата), а також в зв'язку з заборгованістю окремих осіб по нестачах і розкраданням.

Дебіторська заборгованість — це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату [4, с. 134]. Дебіторська заборгованість має значну питому вагу в складі поточних активів і впливає на фінансовий стан підприємства. Для поліпшення фінансового стану підприємства важливо проводити аналіз дебіторської заборгованості, який повинен бути спрямований на виявлення чинників, що впливають на зростання дебіторської заборгованості та визначення резервів спрямованих на ліквідацію невинуватих заборгованості і зниження її зростання. Значення аналізу дебіторської заборгованості особливо зростає в період інфляції, коли іммобілізація власних оборотних активів стає дуже невинуватюю [4, с. 135].

У процесі аналізу дебіторської заборгованості підприємства ПАТ "Констар", проведемо аналіз динаміки складу та структури дебіторської заборгованості за даними фінансової звітності ПАТ "Констар" за 2010—2012 рр. [11]. Результати аналізу наведено в таблиці 1.

За даними таблиці 1 видно, що загальна сума дебіторської заборгованості за 2010—2012 рр. збільшилась на 1009 тис. грн., або на 8,05%, в тому числі, за рахунок зростання заборгованості за товари роботи, послуги (на 1316 тис. грн., або на 13,9 %) та іншої поточної дебіторська заборгованість — більш ніж у 3 рази. Спостерігається зменшення дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом та за авансами виданими на 77,9 % та 69,3% відповідно. Найбільша частка у складі дебіторської заборгованості підприємства у 2012 р. припадає на заборгованість за товари, роботи, послуги — 82,13%, а найменшу займають розрахунки з бюджетом — 0,45%.

Загалом, у 2012 р. спостерігається збільшення дебіторської заборгованості у порівнянні з 2010 р., що є негативним явищем для фінансового стану підприємства і призводить до необхідності вжити заходів щодо зменшення дебіторської заборгованості підприємства.

На наступному етапі аналізу дебіторської заборгованості ПАТ "Констар" проведемо розрахунок показників, які характеризують стан дебіторської заборгованості на підприємстві.

1. Коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість

$$K_{зОбА} = ДЗ / \Sigma K_{зОбА} \quad (1),$$

де $K_{зОбА}$ — коефіцієнт залучення оборотних активів у дебіторську заборгованість;

$ДЗ$ — загальна сума дебіторської заборгованості підприємства (або сума дебіторської заборгованості окремо за товарним та комерційним кредитом), тис. грн.;

$\Sigma K_{зОбА}$ — загальна сума оборотних активів підприємства, тис. грн.

2. Середній період інкасації

$$T_{iДЗ} = ЗДЗ / \Sigma Об.ден \quad (2),$$

де $T_{iДЗ}$ — середній період інкасації дебіторської заборгованості підприємства, днів;

$ЗДЗ$ — середній залишок дебіторської заборгованості підприємства (загалом або окремих її видів) у досліджуваному періоді, тис. грн.;

$\Sigma Об.ден.$ — сума одноденного обороту з реалізації продукції в досліджуваному періоді, тис. грн.

3. Кількість оборотів дебіторської заборгованості

$$^{\circ}ДЗ = \Sigma Об.рп / ЗДЗ \quad (3),$$

де $^{\circ}ДЗ$ — кількість оборотів дебіторської заборгованості підприємства в досліджуваному періоді;

$\Sigma Об.рп$ — загальна сума обороту з реалізації продукції у досліджуваному періоді, тис. грн.;

$ЗДЗ$ — середній залишок дебіторської заборгованості підприємства (загалом або окремих її видів) у досліджуваному періоді, тис. грн.

4. Коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості

$$K_{пр} = \Sigma ДЗ_{пр} / \Sigma ДЗ \quad (4),$$

де $K_{пр}$ — коефіцієнт простроченості дебіторської заборгованості;

$\Sigma ДЗ_{пр}$ — сума дебіторської заборгованості, не сплаченої в передбачені строки, тис. грн.;

$\Sigma ДЗ$ — загальна сума дебіторської заборгованості, тис. грн.

Таблиця 2. Показники стану дебіторської заборгованості ПАТ "Констар" за 2010—2012 рр.

№	Найменування показника	2010	2011	2012	Відхилення
1	2	3	4	5	6
1	Коефіцієнт відволікання оборотних активів у ДЗ	0,155	0,078	0,152	-0,003
2	Середній період інкасації, днів	52	33	26	-26
3	Кількість оборотів дебіторської заборгованості	7	11	14	7
4	Коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості	0,82	0,89	0,98	0,16
5	Середній «вік» простроченої дебіторської заборгованості	28	28	25	-3

5. Середній "вік" простроченої дебіторської заборгованості

$$Впр = ДЗ_{пр} / \Sigma Об.ден. \quad (5),$$

де $Впр$ — середній "вік" простроченої дебіторської заборгованості, дн.;

$ДЗ_{пр}$ — середній залишок дебіторської заборгованості, не сплаченої в строк, тис. грн.;

$\Sigma Об.ден.$ — сума одноденного обороту з реалізації продукції в досліджуваному періоді, тис. грн.

Показники, що характеризують стан дебіторської заборгованості розраховані за даними фінансової звітності підприємства [11] і представлені в таблиці 2.

За даними таблиці 2 спостерігаємо, що у 2012 р., що коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість суттєво не змінився і залишився на рівні з 2010 року. Зазнали не значних змін коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості та її середній "вік".

Однак кількість оборотів дебіторської заборгованості збільшилась майже у 2 рази, а середній період інкасації навпаки у 2 рази зменшився. На нашу думку, зменшення коефіцієнту відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість є позитивною тенденцією і свідчить про більш ефективне використання оборотних активів у господарській діяльності підприємства. Як відомо, кількість оборотів дебіторської заборгованості (коефіцієнт оборотності) показує, у скільки разів виручка перевищує середню дебіторську заборгованість. На підприємстві кошти, інвестовані в дебіторську заборгованість у 2010 р., перебували в обігу 7 разів, а в 2012 р. — 14 разів, що є позитивною тенденцією для підприємства. Середній період інкасації дебіторської заборгованості характеризує роль дебіторської заборгованості у фактичній тривалості фінансового та загального операційного циклу підприємства. Тому зменшення цього показника з 52 до 26 днів є позитивним для підприємства. Тенденцію до зростання коефіцієнту простроченої дебіторської заборгованості з можна оцінювати як негативну, оскільки збільшується ймовірність переходу частини простроченої дебіторської заборгованості в безнадійну. Крім того, враховуючи зростання коефіцієнта простроченої дебіторської заборгованості, можна зробити висновок, що скорочення середнього "віку" простроченої дебіторської заборгованості відбулося внаслідок збільшення обсягів реалізації. І на нашу думку, стверджувати про поліпшення якості простроченої заборгованості немає підстав.

У процесі аналізу дебіторської заборгованості підприємства важливим є її аналіз за термінами погашення. Визначити, чи немає в її складі сум, не реальних для стягнення, або таких, за якими минають строки позовної давності. Якщо такі є, то необхідно терміново вжити заходів для стягнення їх (оформлення векселів, звернення в господарський суд і т. ін.).

Таблиця 3. Аналіз дебіторської заборгованості ПАТ "Констар" за термінами її погашення у 2010–2012 рр.

Рік	Найменування показника	За строками погашення			Всього
		до 3-х місяців	3–6 місяців	6–12 місяців	
1	2	3	4	5	6
2010	1. За товари, роботи, послуги	9377	381	4	9762
	2. Інша поточна дебіторська заборгованість	334	2	1	433
2011	1. За товари, роботи, послуги	4060	272	260	4592
	2. Інша поточна дебіторська заборгованість	548	4	2	622
2012	1. За товари, роботи, послуги	10582	240	300	11123
	2. Інша поточна дебіторська заборгованість	1630	4	8	1743

Проаналізувавши дані наведені в таблиці 3, спостерігаємо тенденцію зростання дебіторської заборгованості практично за всіма строками погашення. Найбільше зростання має дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги за строком погашення до 3-х місяців (збільшилась на 849 тис. грн.) та інша поточна дебіторська заборгованість за строком погашення до 3-х місяців (збільшилась на 1296 тис. грн.). Така ситуація щодо термінів погашення дебіторської заборгованості є негативною для підприємства і потребує посилення контролю за "віковою" структурою дебіторської заборгованості.

Порівняльний аналіз показників дебіторської заборгованості підприємства з середніми показниками по галузі та показниками споріднених підприємств дасть змогу охарактеризувати ринкову позицію підприємства, його можливості для подальшого розвитку. Середній показник дебіторської заборгованості по машинобудуванню у 2012 р. становив 216433 тис. грн. [7]. Тоді як дебіторська заборгованість підприємства ПАТ "Констар" на кінець 2012 р. склала 13542 тис. грн., що менше середнього показника на 202891 тис. грн. і така тенденція є позитивною, оскільки його оборотність оборотних коштів більша, що впливає на збільшення доходу підприємства та на його подальший розвиток.

Порівняльний аналіз стану дебіторської заборгованості ПАТ "Констар" з підприємствами-конкурентами проведених на основі даних Державної служби статистики України [7] представлено в таблиці 4.

Як свідчать дані таблиці 4, найбільшу частку в структурі дебіторської заборгованості підприємств машинобудівної галузі займає заборгованість за товари, роботи, послуги, а найменшу — заборгованість за розрахунками з бюджетом та за виданими авансами. Можна зробити висновки, що стан дебіторської заборгованості підприємства ПАТ "Констар" приблизно збігається зі станом дебіторської заборгованості підприємств-конкурентів.

Повний аналіз стану дебіторської заборгованості неможливий без порівняння її з рівнем кредиторської заборгованості.

Порівняльний аналіз заборгованостей слід доповнити розрахунком коефіцієнту співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, який розраховується, як співвідношення кредиторської заборгованості до дебіторської.

$$\text{Кспів. 2010 р.} = 113503 / 12533 = 9,06$$

$$\text{Кспів. 2011 р.} = 139877 / 5944 = 23,53$$

$$\text{Кспів. 2012 р.} = 154484 / 13542 = 11,41$$

Наведені дані таблиці 5 свідчать про зростання упродовж останніх років як дебіторської (на 8%), так і кредиторської (на 36%). Також спостерігається тенденція значного перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською. Розрахувавши коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості можемо побачити, що значення даного коефіцієнту значно перевищує нормативне, яке складає 1,5—2.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного аналізу дебіторської заборгованості підприємства ПАТ "Констар" за 2010—2012 рр. спостерігається тенденція зростання показників, що характеризують стан дебіторської заборгованості, що є негативним явищем для підприємства, загрожує його стабільності та платоспроможності. Водночас, порівняльний аналіз дебіторської заборгованості з кредиторською показав, що загалом стан дебіторської заборгованості підприємства є нормальним, оскільки має місце велика кредиторська заборгованість, яка здійснює негативний вплив на фінансовий стан підприємства ПАТ "Констар". Невисокі темпи зростання дебіторської заборгованості у порівнянні з ростом кредиторської заборгованості порушує ліквідність балансу за рахунок можливої нездатності покриття короткострокових пасивів швидко реалізованими активами, виникає ситуація дефіциту платоспроможних коштів, що веде до неплатоспроможності.

У процесі аналізу виявлено зростання простроченої дебіторської заборгованості, що створює фінансові складнощі, тому що підприємство буде відчувати нестачу фінансових ресурсів. Крім того, заморожування коштів у

Таблиця 4. Порівняльний аналіз стану дебіторської заборгованості підприємств машинобудування у 2012 р.

Розрахунки з дебіторами	ПАТ «Констар»	ПАТ «Дизельний завод»	ВАТ «Електроград»	ПАТ» Електромашпромсервіс»
1. За товари, роботи, послуги	11123	43591	14875	18120
2. За розрахунками:				
2.1 з бюджетом	61	753	1390	103
2.2 за виданими авансами	597	459	1007	1076
2.3 з нарахованих доходів	0	0	0	0
2.4 із внутрішніх розрахунків	0	0	0	0
3. Інша поточна ДЗ	1743	5384	1260	343
4. Векселі одержані	0	0	0	0
5. Довгострокова ДЗ	0	0	0	0
Разом	13542	50187	18532	19642

Таблиця 5. Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості ПАТ "Констар" у 2010–2012 рр.

Рік	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість	Перевищення заборгованості	
			Дебіторської	Кредиторської
2010	12533	113503	-	100970
2011	5944	139877	-	133933
2012	13542	154484	-	140942

дебіторській заборгованості призводить до уповільнення оборотності капіталу. Прострочена дебіторська заборгованість означає також, що зростання ризику непогашення боргів і зменшення прибутку. Тому, на нашу думку, необхідно прийняти низку заходів щодо зменшення розмірів цієї заборгованості, скорочення термінів її погашення. Наявність простроченої дебіторської заборгованості веде до можливої ситуації списання заборгованості на зменшення фінансових результатів і, як наслідок, може призвести до збитків.

Для скорочення або стягнення простроченої та сумнівної дебіторської заборгованості з дебіторів пропонуємо вживати наступні заходи:

- претензійна робота, подача позову до суду;
- фінансові санкції (штраф, пеня, неустойка), передача в заставу майна і майнових прав, призупинення поставок продукції;
- нагадування по телефону, факсу, пошті, використання ЗМІ чи поширення інформації серед суміжних поставальників, що загрожує боржнику втратою іміджу;
- арешт майна боржника, вироблений органами державної виконавчої служби;

Вважаємо, що впровадження таких заходів в політику управління простроченою заборгованістю допоможе скоротити рівень даної заборгованості, покращити стан платіжної дисципліни боржників, що в свою чергу призведе до покращення фінансового стану підприємства.

Вважаємо за необхідне також вжити заходи щодо оптимізації стану управління дебіторською заборгованістю, а саме:

- проведення попереднього аналізу кожного дебітора та розробка методів оцінки їх фінансової надійності;
- збільшення переліку покупців з метою мінімізації втрат від несплати одним або декількома покупцями;
- розробка умов встановлення термінів товарного кредиту;
- використання механізму факторингу;
- надання знижок покупцям за скорочення термінів погашення заборгованості, щоб спонукати їх оплатити рахунки до встановленого терміну оплати;
- введення штрафних санкцій за прострочення платежу, що буде сприяти вчасній сплаті коштів;
- оформлення угоди з покупцями комерційним векселем з одержанням певного процента за відстрочку платежу, що дасть можливість підприємству отримувати певну суму, яка частково компенсує неповернення коштів вчасно;
- відпуск товарів покупцям на умовах передоплати, що запобігатиме виникненню дебіторської заборгованості;
- контролювати співвідношення дебіторської заборгованості і кредиторської заборгованості.

Наведені рекомендації призведуть до покращення стану управління дебіторською заборгованістю підприємства та зменшення розміру та терміну простроченої заборгованості.

Література:

1. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Я. Базилінська. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 328 с.
 2. Білик М.Д. Фінансовий аналіз: навч. посіб. — [2-ге вид. без змін] / Білик М.Д., Павловська О.В., Прибуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. — К.: КНЕУ, 2007. — 592 с.

3. Бугай В.Г. Управління дебіторською заборгованістю підприємства / В. Г. Бугай, Н.С. Головка // Бухгалтерський облік та аудит. — 2012. — № 3. — С. 60—63.

4. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз: навч. посіб. для студентів ВНЗ спеціальності "Облік і аудит" / Ф.Ф. Бутинець. — Житомир: ПП "Рута", 2003. — 680 с.

5. Голубінка Ю.М. Управління дебіторською заборгованістю / Ю.М. Голубінка // Студентський науковий вісник. Серія "Економічні та гуманітарні науки". Науковий збірник. Випуск 9. — Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2013. — 200 с.

6. Горбачова О.М. Облік та аналіз дебіторської заборгованості підприємства: важливі нюанси / О.М. Горбачова // Фінанси України. — 2011. — № 8. — С. 19—26.

7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: ukrstat.gov.ua

8. Некрасенко Л.А. Шляхи оптимізації дебіторської заборгованості підприємств / Л. А. Некрасенко // Економічний простір. — 2012. — № 12. — С. 27—34.

9. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / В.О. Подольська, О.В. Яріш. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 488 с.

10. Smida [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.smida.gov.ua/>

References:

1. Bazilins'ka, O.Ya. (2009), *Finansovyy analiz: teoriia ta praktyka* [The financial analysis: theory and practice], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
 2. Bilyk, M.D. (2007), *Finansovyy analiz* [The financial analysis], KNEU, Kyiv, Ukraine.
 3. Buhaj, V.H. (2012), "Receivables Management enterprises", *Bukhhalters'kyj oblik ta audyt*, vol. 3, pp. 60—63.
 4. Butynets', F.F. (2003), *Ekonomichnyj analiz* [The economic analysis], PP "Ruta", Zhytomyr, Ukraine.
 5. Holubinka, Yu.M. (2013), *Upravlinnia debitors'koiu zaborhovanistiu* [Receivables management], RVV LNTU, Lutsk, Ukraine.
 6. Horbachova, O.M. (2011), "Accounting and analysis of accounts receivable enterprise: important nuances", *Finansy Ukrainy*, vol. 8, pp. 19—26.
 7. State Statistics Committee of Ukraine (2014), *Statistical information*, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 28 Jan. 2014).
 8. Nekrasenko, L.A. (2012), "Ways to optimize receivables enterprises", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 12, pp. 27—34.
 9. Podol's'ka, V.O. and Yarish, O.V. (2007), *Finansovyy analiz* [The financial analysis], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
 10. Ukraine's stock market infrastructure development agency (2014), available at: <http://www.smida.gov.ua/> (Accessed 22 Jan 2014).

Стаття надійшла до редакції 14.02.2014 р.